

. . . In mir ljudem na zemlji!

Med nepreglednimi, prostranimi gozdovi leži mrzlo mesto Kočevje. V tovarnah, ki silijo s svojimi očrnelimi dimniki visoko pod nebo, brne stroji, ki jim strežejo bele, zgarane roke deklet in mladih, izmučenih žen. Dan za dnem hite delavke na trdo delo v tovarno, kjer izdelujejo tkanine in blagove za bogate srečnike, same pa se raztrgane, prezeble in lačne vračajo na temne domove med kopico otrok, ki sta jim stradež in revščina nagubala mlade obraze ter jih prevlekla z bledosivo barvo. —

Podbojeva Ana, še ne štiridesletna ženska, je na dan pred božičem zgodaj vstala. Zunaj je divjala ostra in mrzla kočevska burja, ki se je trdovratno zaganjala v motne šipe in pihala skozi okenske špranje v nizko izbico, kjer je v polrazpadli bajti, ki jo je bila pred leti najela od bogatega Kočevarja, stanovala s svojima otrokoma. Zeblo jo je, toda hitela je ob slabem svitu petrolejke mesiti testo za bel kruh. Le za največje praznike v letu je mogla sebi in otrokoma privoščiti ta priboljšek, kajti Podbojevi po navadi niso pekli kruha . . . S pičlo plačo, ki jo je mati Ana prislužila v tovarni, je komaj plačevala najemnino za hišico in sproti kupovala koruzno moko za debelečnje žgance, ki so njej in otrokoma bili najpogostejša hrana. Ko je zamesila testo, ga je pokrila z debelim kocem in postavila skledo s

testom na peč. — Potlej je zbudila starejšega otroka, Slavico, ki ji je bilo že trinajst let. Deklica se je cmerila, ker je bila še zaspana in ker jo je zeblo v mrzli sobi.

»Moraš vstati, Slavica,« ji je mati toplo in prizanesljivo prigovarjala. »Glej, meni se mudi na delo. Kruh je zamešen. Zakuri v peči ogenj in pripravi si vse za peko. Poprosi sosedovo Julko, ki je večča v kuhinji, naj pride pogledat, kdaj bo kruh pečen, da se ti ne bo zažgal.«

To je še dejala in urno pograbilala malo kanglico, v katero si je že sinoči nadevala mrzlega fižola za kosilo v tovarni, ter odburila iz zaspole izbe v mrzlo zimsko jutro. Vso dolgo pot je tekla in omahovala v visokem snegu, da je vsa prepotena in mokra še pravočasno prispela v tovarno.

Tovarniška sirena je zabrlizgala točno ob sedmih. Delo se je pričelo in številni stroji so zašklepetali svojo kovinsko pesem. Ostri železni zobje so grabili bombažasto tkivo in ga predli v dolge, umazane katunaste ponjave. Podbojeva Ana je stregla stroju in mislila na dom ter na svoja draga otroka, ki ju je ljubila in trpela za njiju.

Doma je Slavica zakurila peč in spekla kruh. Ni šla po sosedo, kakor ji je bila zjutraj svetovala skrbna mati. Sama je hotela speči božični kruh in se postaviti pred materjo, da je že večča gospodinja, ki zna še kaj drugega ko skuhati debelačne žgance. Toda nevesči, kakršna je še bila, se je kruh zapekel. Črna, smolnata skorja se je držala hlebca, ko ga je potegnili

la iz peči... V svojem onemoglem srdu je dekletce zajokalo od razočaranja in nejevolje.

Njenemu bratcu, Darčku, je bilo komaj deset let. Bil je suh deček z bledim obrazom in svetlimi, modrimi očmi. Sredi dopoldneva,

lo. Urno je skočil k šoji ter jo osvobodil zanke.

Takrat se je iznenada pojavil za njegovim hrbtom njegov sošolec Mihitsch. Bil je sin pošvabljenega Slovenca in ni hotel govoriti jezika, ki ga je še njegovemu očetu in

ko je imela Slavica s peko polne roke dela, se je izmuznil iz hišice in pohitel k zamrznjeni Rinži, kjer so se drli vaški otročaji ter se drsali po zledeneli rečni zmrzali. Toda on se ni niti enkrat zadržal po vabljeni drsalnici. Ne, le stal je tamkaj in opazoval živahni vrvež neugnanih vrstnikov. Vedel je, da je njegova mati težko prislužila denar za čevlje, in ni mu šlo v glavo, kako se morejo nekateri tako objestno drsati ter trgati drage čevlje.

Domov grede je ob izhojeni gazi zagledal pod zasneženim grmovjem v zanko ujeta šoja, ki se je drla z žalostnim glasom ter zaman pofotavala, da bi odletela. Usmiljenje do uboge ptice ga je vsega prevze-

njegovi materi v zibki pela slovenska mati. Mihitsch je bil najmočnejši deček v razredu. Nihče ga ni maral, ker je bil od sile surov in nasilen. Ko je opazil, da je Darček osvobodil ptico, ki se je ujela v zanko, ki jo je bil on nastavil, je spakljivo namrgodil mozoljast obraz in divje zakričal: »Tu, šmuciger Kroiner, sakaj si spustila mojega šojca, a?« Zamolkel srd je vzplamtel v njem. Navalil je na šibkega Darčka ter pričel kar na slepo udrihati po njegovem obrazu in po njegovih lepih, modrih očeh.

Ko je surovi Mihitsch izginil z zanko ter jo hitel nastavljat drugi neprevidni ptički, je ubogi Darček obždel v snegu. Svetla koža na

obrazu, posuta z drobnimi rumenkastimi pegicami, mu je drhtela v pridušenem joku, ki ga je le s težavo zadrževal. Bolj ko udarci ga je bolela psovka »Kroiner«. S težavo je vstal ter se potolčen in otekel po obrazu privlekel domov k prestrašeni sestrici. Zaril se je v materino posteljo in grenko zajokal. V mislih, ki so se mu podile po drobni glavicici, se je hudoval na Mihitscha. In, obupne, neizrečene tožbe in pritožbe je v svojem onemoglem srdu in v svoji užaljenosti pošiljal k materi, ki je v mestni tovarni garala za lepšo bodočnost svojega sinka. — — —

Opoldne je bil v tovarni kratek odmor. Delavke so segle po svojih kanglicah in v naglici použile skromen, mrzel obed, ki so si ga prinesle s seboj. Podbojeva Ana je počasi jedla. Jed ji ni teknila. Bila je nemirna. Njeno materinsko srce je slutilo, da se je doma nekaj zgodilo. Še nikoli ni bila tako vznemirjena. In neprestano so ji misli uhajale domov, v skromno bajtico k zapuščenima otrokoma...

Po polurnem odmoru so stroji znova pričeli ropotati in škrabljati. Rastresena v vročem premišljevanju je Ana Podbojeva prepozno umaknila roko; in železno zobovje šklepetajočega stroja jo je zagrabilo za levico.

V bolečini, ki ji je segla prav do srca, je presunljivo zakričala. Delavke so priskočile in ustavile stroj. Iz leve roke je Podbojevi Ani brizgala kri — sredinec na roki je bil odtrgan in široka, zevajoča rana je rdela pred očmi prestrašenih delavk. Ana je omedlevala od bole-

čine. Brž so poklicali zdravnika. Obvezal ji je roko ter jo poslal domov. Dve delavki sta jo spremili, ker je bila od strahu in izgubljene krvi slaba, da so ji noge klecale v kolenih.

Otroka sta obupno zajokala, ko sta zagledala materino obvezano roko. In Slavica ni utegnila povedati, da se ji je zažgal kruh. Darček pa je z obrazom, polnim podplutb, prišel k materi in ji med nenehnim jokom zatrjeval, da nje-gova nezgoda ni nič v primeri z njeno nesrečo.

Tisti čas so se šumno odprla vrata nizke izbice in v sobo je planil gospodar bajtice. Razkoračil se je sredi izbe in z gnjevom v glasu hripnil:

»No, kdaj poš pa ti mene plačati sa cimer, a? Ti si meni tolšan, jes pa rapim tenar!«

Vedela je, da laže, ker je bil bogat. Preveč nesreče se je ta dan nagnetlo v to zapuščeno in od vsega sveta pozabljeno slovensko družinico. Delavka Ana je zaplakala. In ničesar ni mogla odgovoriti nasilnemu lastniku bajtice. Res, za mesec dni je bila v zaostanku za najemnino, ker je prejšnji mesec kupila otrokoma čevlje, da sta mogla hoditi v šolo. Molče je ihtela v odejo in zavijala v krvavo ruto svojo ranjeno roko. Kaj naj bi tudi odgovorila ošabnemu tujerodcu, saj ni vedela, kdaj bo mogla spet na delo, kdaj bo njena rana zacekljena. Le eno je vedela, da stroju s pokvarjeno roko ne bo mogla več streči in da jo bo tovarnar premestil v skladišče, kamor mora vsak, ki ga je bil kdajkoli zagrabil stroj.

Da, v skladišče, kjer bo še manj zaslužila in kjer bodo prejemki ob tednu še bornejši kakor so bili doslej.

Gospodar se je obrnil, mimogrede pljunil v kot za vrata in grozeče dvignil roko: »Sa nova let pom spet prišla. Če ne pom topila ot tebe tenar, poš lahko šel is moja hiš!«

Te zadnje besede so se v težkem premišljevanju uboge Ane spremenjale v najodurnejše slike in ji kakor grozeč opomin plesale pred očmi. V glavi ji je bobnelo od stranskega premišljevanja, ki jo je navdajalo pred negotovo bodočnostjo.

Zunaj se je zmrabilo. Slavica je skuhala čaj in postavila na mizo tri pločevinaste skodelice. Potlej je prinesla na mizo zapečeni hleb kruha, belega kruha, ki je bil edini priboljšek trem slovenskim sirotam za praznik Kristusovega rojstva. In odrezala je vsakemu kos.

Darček je prijel kos kruha v roko, se stisnil v vznožje postelje k materi ter hlastno jedel. Toda preden je pojedel, je od izmučenosti tega dne zasnul z načetim kruhom v roki v spanec.

Slavici kruh ni teknil. Popila je čaj. In v mraku, ki se je lovil po slabo ogreti izbi, se je pritipala do postelje, se stisnila k materi in ti-

ho vprašala: »Mama, kdaj se bo povrnil očka iz Amerike?« »Mogoče kmalu. Pisala mu bom spet, naj za gotovo kmalu pride domov«, se je zlagala mati. Glas ji je drhtel, ko je govorila neresnico in prikri-vala otroku, ki se je očeta komaj spominjal iz svoje nežne mladosti, da je moža že pred šestimi leti ubil plaz v rudniku, daleč, daleč proč od žene in dveh nebogljenih črvčkov. »Moj Bog, saj je še časa dovolj, da ji razkrijem to žalost,« je v tistem premišljevanju trpela mati Ana. »Ubogi otrok, naj živi v svetlem upanju, saj drugega itak nima v tej temni mladosti...«

Popolnoma se je znočilo. Zunaj so se oglasili božični zvonovi in razlili svojo bronasto pesem po mrzli kočevski deželici.

Slavica je našgala v kotu pod Križanim načeto svečico ter zape-la s tihim, srebrnim glasom:

»Slava Bogu na višavi
in mir ljudem na zemlji...«

»Da, slava Bogu na višavi,« je za pesmijo svoje nedolžne hčerke v bolečinah šepetala delavka Ana. In debele, vroče solze so ji kakor svetli biseri drsele po izsušenih licih, ko se je nemo vpraševala:

»... In mir ljudem na zemlji.
— — — Kdaj bo napočil, o Bog?«

Božična pisemca kramljajo ...

Na dnu poštnega nabiralnika se je sešlo dva dni pred svetim večerom mnogo pisem, velikih, manjših in prav majhnih, na trdem, dragem pa-

pirju, pa tudi na preprostem. Nekaj jih je bilo na belem, nekaj na barva-stem. In koliko je bilo razglednic, ki so nosile voščilo za vesele božične praznike miru in zadovoljstva!

Okrog nabiralnika je bila tema, saj je že mrzel mrak legel na zemljo. Zdajci se je javil glasek v kopici pi-sem — — —